

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З
ДИСЦИПЛІНИ**

«Українське національне відродження 1920-х рр.»

для аспірантів
спеціальність 032 «Історія та археологія»

Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету,
протокол № 1 від «28» січня 2022 р.

Харків
НТУ «ХПІ»
2022

Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Українське національне відродження 1920-х рр.» для аспірантів спеціальності 032 «Історія та археологія» / Уклад. О.В. Гайдамачук, В.В. Кабачек, М.М. Міщенко. – Харків: НТУ «ХП», 2022. – 54 с.

Укладачі: О.В. Гайдамачук
В.В. Кабачек
М.М. Міщенко

Рецензент: Я.В. Мотенко

Кафедра українознавства, культурології та історії науки

ВСТУП

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

При викладанні курсу «Українське національне відродження 1920-х рр.», окрім аудиторної роботи, важливе значення для навчального процесу має самостійна робота аспіранта. Самостійна робота – це самостійне навчання здобувача освіти, що передбачене навчальною дисципліною і виконується без прямої участі викладача, але результати якої ним контролюються. Тому для вдалого опрацювання самостійних завдань важлива оптимізація організації свого часу.

До самостійної роботи в межах навчальної дисципліни «Українське національне відродження 1920-х рр.» для аспірантів спеціальності 032 «Історія та археологія» науково-освітньої програми «Історія науки та українознавство» відносяться:

- 1) опрацювання матеріалу лекцій;
- 2) підготовка до семінарських занять;
- 3) самостійне вивчення окремих тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях;
- 4) робота над індивідуальним завданням (рефератом);
- 5) робота з рекомендованою літературою;
- 6) самостійний пошук джерел інформації, у тому числі в Інтернеті;
- 7) підготовка до проміжного та підсумкового контролю.

Загальна кількість часу, що відводяться на самостійну роботу, відповідно до робочої програми навчальної дисципліни – 80 годин, серед них:

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	15
2	Підготовка до практичних (лабораторних, семінарських) занять	20
3	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	20
4	Виконання індивідуального завдання (реферат):	20
5	Інші види самостійної роботи	5
	Разом	80

Послідовність дій самостійної роботи при вивченні дисципліни наступна:

1) опрацювання лекційного матеріалу: передбачає вміння слухати і конспектувати лекції, систематизувати матеріал, виокремлювати головне і другорядне, групувати отримані знання в конспектах, схемах; вміння творчо переосмислити зміст лекції. Аспірант також має усвідомлювати зв'язок лекції з минулими темами, визначати місце теми лекції в структурі навчальної дисципліни. Важливо виокремлювати основні поняття, розуміти зв'язки між явищами і процесами. В навчальному посібнику з конспектами лекцій (Конспект лекцій з дисципліни «Українське національне відродження 1920-х рр.» для аспірантів спеціальності 032 «Історія та археологія», 2022) пропонуються контрольні питання до кожної теми, аспірант має бути в змозі на них відповісти;

2) робота над семінарами: підготовка доповідей для обговорення в аудиторії. Мета семінарських занять полягає в поглибленому

засвоєнню складних питань навчального курсу (плани семінарських занять викладені в посібнику «Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни “Українське національне відродження 1920-х рр.”» для аспірантів спеціальності 032 «Історія та археологія», 2022). Робота при підготовці до семінару спонукає до оволодіння науковими методами аналізу явищ і проблем, вміння вести наукову дискусію, відстоювати свою точку зору;

3) самостійна робота забезпечується навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення дисципліни: конспектом лекцій, методичними вказівками до підготовки до семінарів, рекомендованими списками основної та додаткової літератури, періодичними виданнями, актуальним аудіо та відео матеріалом. Разом з тим, в процесі самостійної роботи аспірант має самостійно шукати додаткову літературу для розкриття тієї чи іншої теми, співставляти альтернативні думки, вміти працювати з першоджерелами та документами. Особливо це стосується питань та тем, що не викладаються аудиторно, але потребують вивчення аспірантом. Під час роботи в мережі Інтернет аспірант має володіти навиками факт-чекингу;

4) в межах дисципліни «Українське національне відродження 1920-х рр.» аспірантам пропонується робота над самостійним дослідницьким проектом – рефератом. Аспірант обирає одну з запропонованих тем (містяться в даному посібнику), підбирає відповідну літературу, документи, першоджерела. Вміння оформляти бібліографічний апарат, робота з цитатами, посиланнями – стануть важливим навиком при написанні дисертації здобувачем. Так само як і формування плану свого дослідження, вміння сформулювати вступ та висновки. Під час самостійного дослідження слід спочатку ознайомитися з першоджерелами, а потім вже з науковими статтями та монографіями. При цьому корисно робити коментарі, план прочитаного, виписувати

цитати, тези, складати схеми та інші візуалізації, виписувати незрозумілі терміни;

5) підготовка до контрольних заходів в межах дисципліни «Українське національне відродження 1920-х рр.» передбачає самостійну підготовку до поточного та підсумкового контролю. Поточний контроль проводиться під час аудиторних занять з метою виявити рівень засвоєння певних розділів чи тем дисципліни і може бути на розсуд викладача у вигляді контрольних робіт, тестових завдань, есеїв, аналізу фільмів з теми, що досліджується, рефлексій щодо екскурсій до музею для ознайомлення з історичними експонатами та архівними документами. Підсумковий контроль (іспит) проводиться з метою оцінювання результатів навчання аспіранта після проходження всього курсу. Для підготовки до іспиту рекомендується уважно ознайомитися з питаннями (їх містить даний посібник), скласти стислий план відповідей, найважливішу інформацію варто виокремити іншим кольором, незрозумілі питання виписувати окремо, щоб потім розібрати їх з викладачем на передекзаменаційній консультації. Мета цієї самостійної роботи – в повторенні і систематизації навчального матеріалу, усвідомленні цілісної картини щодо українського національного відродження 1920-х рр.

Самостійна робота може виконуватися аспірантом вдома, у бібліотеці, в навчальних аудиторіях після основних занять. Упродовж доби необхідно відводити на навчання не більше 6-8 годин, робити регулярні перерви для відпочинку. Важливими є і санітарно-гігієнічні вимоги: гарне світло, свіже повітря, зручне робоче місце. Психологи радять кожні півтори-дві години змінювати один вид розумової діяльності на інший, з перервами на 10-15 хв. Для розумової діяльності необхідний активний відпочинок, прогулянки на свіжому повітрі та фізичні вправи.

Важливу роль в організації життя і діяльності аспіранта має режим дня та упорядкування свого часу. Тайм-менеджмент – це вміння правильно керувати своїм часом, планувати свою діяльність та встигати виконувати завдання до відведених дедлайнів, запобігаючи емоційній напрузі та нервовим зривам. Для оптимізації часу популярними у використанні є спеціальні практики та інструменти, які базуються на розстановці пріоритетів, складанні списків справ, постановки цілей, планування. Тайм-менеджмент студентів та аспірантів залежить, перш за все, від встановленого розкладу занять та навчального плану. А от самостійна робота повністю залежить від відповідального ставлення студента до керування часом. Основні правила керування своїм часом наступні:

- 1) аналіз поточних справ;
- 2) розставлення пріоритетів;
- 3) виявлення «поглиначів» часу, серед яких, як правило, соцмережі, розважальні відео в YouTube, безсистемний перегляд стрічки новин;
- 4) завчасність;
- 5) рівномірний розподіл навантаження;
- 6) самодисципліна.

До ефективних технік тайм-менеджменту можна віднести наступні:

- основа тайм-менеджменту – *інструмент To do List* – список того, що потрібно зробити протягом дня/місяця/року;
- *метод 80/20*, основна ідея якого в тому, що 80% справ можна виконувати за 20% часу. Щоб більше встигати, треба не більше працювати, а вміти фокусуватися на справі;
- *метод хронометражу* – полягає у відслідковуванні того, куди й на що йде час. Зайві справи відсікаються;
- *метод Fresh or Fried* – про вибір часу для тої чи іншої справи. Як правило, вранці наш мозок ще Fresh (свіжий), тому на ранок

слід планувати важкі задачі, а на вечір – легкі, коли мозок вже Fried (втомлений);

- *правило 2-х хвилин* вимагає діяти одразу і вирішувати завдання із простим рішенням, щоб не завантажувати ним мозок, відкладаючи на потім;
- *спосіб 10 хвилин* – це особливий підхід до справи, яку не хочеться робити, або яка важка. 10 хвилин дозволять спростити погляд на ситуацію, побачити шляхи рішення, зняти негативне напруження. Підходів по 10 хвилин може бути декілька протягом дня;
- *метод Pomodoro* дозволяє чітко розподілити час на навчання і на перепочинок. Навчальний процес ділиться на чотири періоди по пів години (з яких 25 на роботу та 5 на відпочинок). Після першого заходу робиться перепочинок з пів години, і цикл повторюється;
- для впорядкування завдань слід їх розподіляти та ідентифікувати відповідно до *таблиці Ейзенхауера*, за якою справи поділяються на 4 види: важливі і термінові, важливі і нетермінові, термінові і не важливі, не важливі і нетермінові. Так розставляються пріоритети і зусилля направляються на дійсно актуальне.

Більше про планування свого часу та вміння самоорганізації і самодисципліни можна прочитати в таких роботах:

1. Трейсі Брайан. Зроби це зараз. 21 спосіб зробити більше за менший час. – Х: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 122 с.
2. Кеннеди Дэн. Жесткий тайм-менеджмент. – М: «Альпина Паблишер», 2016. – 199 с.

3. Архангельский Г., Лукашенко М., Телегина Т., Бехтерев С. Тайм-менеджмент. Полный курс. – М: «Альпина Паблишер», 2018. – 311 с.
4. Аллен Девід. Як упорядкувати справи. Мистецтво продуктивності без стресу. – К: КМ БУКС, 2018. – 392 с.
5. Newport Cal. Deep work. Rules for Focused Success in a Distracted World. – New-York-Boston : Grand Central Publidhing, 2016. – 287 p.

Тема 1: «УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ» ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЙОГО ВИРІШЕННЯ У 1920-х рр.

ЗМІСТ ТЕМИ:

За підсумками I світової війни українці залишилися найбільшим за чисельністю бездержавним народом Європи, що загостило «українське питання». Цим терміном найчастіше позначали питання про місце і роль українського чинника у внутрішньому житті держав, до складу яких входили українські землі, та про умови і механізм возз'єднання українських земель та створення власної української державності.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ:

1. Чому українське питання загостилося за підсумками I світової війни?
2. Чи були здатні українці у 1920-х рр. самотійно, без допомоги інших держав, об'єднати українські землі у єдину державу?
3. Чи можна вважати УСРР формою української державності? Аргументуйте.
4. Чому у 1920-х рр. частина західних українців, у тому числі – відомих політиків, пов'язували свої сподівання з вирішенням українського питання саме з УСРР?
5. Чому частина західноукраїнських політиків Північної Буковини та Бессарабії у 1920-х рр. схилилась до компромісу з румунською владою?
6. Чи можливим був компроміс між українськими та польським політиками у 1920-х рр.?
7. Яку роль відігравала українська еміграція в актуалізації «українського питання»?

8. Чому обіцянки уряду Чехословаччини щодо автономії Закарпаття не були здійснені?

ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ:

Підготуйте есей за темою: «Волинський експеримент Генріка Юзевського: приречена справа чи нереалізований шанс?», використовуючи рекомендовану літературу та власні джерела інформації з інтернет-ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойко О.Д. Історія України: Навч. посіб. 3-тє вид., вип., доп. – К.: Академвидав, 2007. – 688 с.
2. Гнатюк О. Прометеї двох народів: люди, які примиряли Польщу і Україну [Електронний ресурс] // Історична правда. 18 жовтня 2010. Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2010/10/18/568/>
3. Грицак Я. Про шпигунські ігри та політичну модернізацію Східної Європи // Страсті за націоналізмом: стара історія на новий лад. Есеї. Київ, 2011. – С. 201–210.
4. Єфіменко Г.Г. Радянська модернізація 1920 – 1930-х рр. (До постановки проблеми у світлі аналізу досліджень сучасних російських істориків) // Укр. іст. журн. – 2002. – № 5. – С. 3–24.
5. Крамар Ю.В. Українсько-польські взаємовідносини на Волині у міжвоєнний період (за документами Державного архіву Волинської області) // Архіви України. – 2013. – № 3. – С. 115–126. (Електронний ресурс, режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=ay_2013_3_10).

6. Кульчицький С.В. Україна між двома війнами (1921 – 1939 рр.) // Україна крізь віки. – Т. 11. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 336 с.
7. Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.): Колективна монографія / Відп. ред. С. В. Кульчицький. НАН України. Інститут історії України. – [Кн. 1], ч. 1. – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – 445 с. – (Серія «З історії повсякденного життя в Україні»).
8. Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.): Колективна монографія / Відп. ред. С. В. Кульчицький. НАН України. Інститут історії України. – [Кн. 1], ч. 2. – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – 382 с. – (Серія «З історії повсякденного життя в Україні»).
9. Новохатько Л. М. Проблеми соціально-економічного і культурного розвитку України в контексті національної політики (20-30-ті рр. ХХ ст.). – Київ, 1998. – 320 с.
10. Піскун В.М. Політичний вибір української еміграції (20-ті роки ХХ століття): Монографія. – К.: МП «Леся», 2006. – 672 с.
11. Рендюк Т. Становище українців Північної Буковини у складі Великої Румунії впродовж 1918 – 1940 років // Краєзнавство. – 2011. – № 4. С. 246–254. (Електронний ресурс, режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32718/36-Rendiuk.pdf>).
12. Сергійчук В.І. Українська соборність. Відродження українства в 1917-1920-х рр. – К.: Українська Видавнича спілка, 1999. – 416 с.
13. Сергійчук В. «Українізація Росії». Політичне ошукування українців російською більшовицькою владою в 1923-1932 роках / В. Сергійчук. – Київ: Укр. вид. спілка, 2000. – 331 с.

14. Суспільство і влада в радянській Україні років непу (1921–1928). Колективна монографія. – Том 1 / Відп. ред. С. Кульчицький; Авт. кол.: Л. В. Гриневич, Т. М. Євсєєва, Г. Г. Єфіменко, С. В. Кульчицький, С. Р. Лях, В. І. Марочко, О. М. Мовчан, І. Є. Ніколаєв, Р. Ю. Подкур, Я. Л. Примаченко, О. Л. Рябченко, О. В. Юркова, Л. Д. Якубова. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2015. – 656 с.

**Тема 2: 1) ЗМІНИ У СОЦІАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ НАСЕЛЕННЯ
УСРР У 1920-х рр.**

**2) ДУХОВНЕ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ. БІЛЬШОВИЦЬКА
ДЕРЖАВА І ЦЕРКОВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ. ДОЛЯ УАПЦ.
АТЕЇСТИЧНА ПРОПАГАНДА, ЗНИЩЕННЯ
АРХІТЕКТУРНИХ ПАМ'ЯТОК**

ЗМІСТ ТЕМИ:

1) У часи революції та у 20-ті рр. ХХ ст. у відбулися істотні зміни у соціальній структурі населення України. Зміни відбувалися як внаслідок об'єктивних процесів, так і застосування більшовицьким керівництвом методів соціального конструювання.

2) Після окупації більшовицькою Росією церква лишалася єдиною непідконтрольною, опозиційною силою. Відтак, протягом 1920-х рр. більшовики розгорнули потужний тиск на позиції церковних організацій, використовуючи для цього різноманітні методи.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ:

1. Які зміни відбулися у соціальній структурі населення внаслідок перемоги більшовицької революції? Які суспільні верстви фактично

- зникли внаслідок червоного терору та еміграції? Як змінилося становище інших традиційних суспільних груп, які нові з'явилися?
2. Хто такі «лишенці» (обмеженці)? Які категорії населення потрапляли до їх лав?
 3. Які нові групи почали з'являтися в межах інтелігенції? Що цьому сприяло?
 4. Що можна розуміти під методами соціального конструювання у 1920-х рр.? Наведіть конкретні приклади.
 5. Як більшовики використали для підриву позицій церкви факт голоду 1921 – 1923 рр.? В чому була справжня мета кампанії по конфіскації церковних цінностей?
 6. Чому більшовики у 1928-1930 рр. повністю знищили УАПЦ, а РПЦ зберегли?
 7. Яка доля ієрархів української автокефальної православної церкви?

ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ:

З'ясуйте за допомогою додаткових джерел інформації, які церковні споруди були зруйновані протягом 1920-х рр. у Харкові. Складіть есей на цю тему.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Архирейський Д., Ченцов В. Влада і селянство в Україні у 20-ті рр. // З архіву ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ . – 1999. – №1/2(10/11). – С. 87–127.
2. Білас І.Г. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953 : сусп.-політ. та іст.-прав. аналіз. – Київ : Либідь: Військо України, 1994. – Кн. 1. – 1994. – 424 с.
3. Бухарєва І.В., Даниленко В.М., Окіпнюк В.М., Преловська І.М. Репресовані діячі Української Автокефальної Православної Церкви (1921-1939): біографічний довідник. – К.: Смолоскип, 2011. – 184 с.

4. Вишне夫斯基 А. Г. Серп и рубль: Консервативная модернизация в СССР. – М.: ОГИ., 1998. – 432 с.
5. Волосник Ю. П. Зародження нової буржуазії та розвиток приватнопідприємницької діяльності в Україні в 1920-ті – на початку 1930-х рр.: Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.01 / Ю. П. Волосник; Харківський національний ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2004. – 30 с.
6. Восленский М.С. Номенклатура. Господствующий класс Советского Союза. – М.: «Советская Россия» совм. с МП «Октябрь», 1991. – 624 с.
7. Голодомори в Україні: 1921–1923, 1932–1933, 1946–1947. Злочини проти народу / НАН України. Інститут історії України. – Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2008. – 273 с.
8. Дорошко М.С., Колесник В.Ф. Формування в Україні більшовицької партійно-державної номенклатури в 20-ті роки // Укр. іст. журн. – 1993. – № 9. – С. 40–51.
9. Зінченко А.Л. Неоціненна спадщина українського православ'я: до 80-річчя УАПЦ / Зінченко А.Л. // Українська культура. – 2001. – № 9–10.
10. Зінченко А.Л. Визволитися вірою : життя і діяння митрополита Василя Липківського / А.Л. Зінченко. – К. : Дніпро, 1997. – 423 с.
11. Кульчицький С.В. Україна між двома війнами (1921 – 1939 рр.) // Україна крізь віки. – Т. 11. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 336 с.
12. Мовчан О.М. Голод 1921 – 1923 рр. на Україні // Укр. іст. журн. – 1990. – № 10. – С. 38 – 45; № 12. – С. 30–36.
13. Мовчан О. М. Повсякденне життя робітників УСРР. 1920-ті рр. / НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2011. – 312 с.

14. Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921-1928 рр.): Колективна монографія / Відп. ред. С. В. Кульчицький. НАН України. Інститут історії України. – [Кн. 1], ч. 1. – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – 445 с. – (Серія «З історії повсякденного життя в Україні»).
15. Преловська І. Документальні матеріали з історії соборної діяльності Української автокефальної православної церкви (УАПЦ) (1921-1930) – Української православної церкви (УПЦ) (1930-1937): спроба джерелознавчого аналізу // Український археографічний щорічник. – Український археографічний збірник. – Т.16/17. Нова серія. – Вип. 14/14. – К.: Укр.письменник, 2009. – С. 127–158. (Електронний ресурс:
http://shron1.chtyvo.org.ua/Prelovska_Iryna/Dokumentalni_materialy_z_istorii_sobornoj_diialnosti_Ukrainskoi_avtokefalnoipravoslavnoi_tserkvy_1921-1930_-_Ukrainskoipravoslavnoi_tserkvy_1930-1937_Dzhereloznavchyi_analiz.pdf).
16. Силантьев В. И. Большевики и Православная церковь на Украине в 1920-е годы. – Харьков: ХГПУ, 1998. – 232 с.
17. Шаповал Ю. І. Україна 20-50-х років: сторінки ненаписаної історії. – К.: Наукова думка, 1993. – 349 с.

Тема 3: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УСРР НА ОСНОВІ НЕПУ

ЗМІСТ ТЕМИ:

Наприкінці березня 1921 року більшовицька влада проголосила НЕП – нову економічну політику. В чому її «новизна», причини, методи її

впровадження, причини і заходи її згортання – розкриває дана тема для самостійного вивчення.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ:

1. Окресліть конкретно-історичні обставини переходу до НЕПу.
2. Якими є хронологічні межі НЕПу?
3. Якою була економічна та політична системи в УСРР в 20-х рр. ХХ ст.? В чому їх невідповідність?
4. Чому НЕП вважається першою в історії людства спробою неліберальної модернізації?
5. Якими були основні риси НЕПу в сільському господарстві?
6. Які риси НЕПу в промисловості?
7. Як вплинув НЕП на торгівлю і фінанси?
8. Приведіть приклади схожих до НЕПу спроб модернізації в інших країнах.

ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ:

Складіть історичну розвідку (письмова робота з аналізом історичних документів), в якій окресліть боротьбу ринкових та адміністративно-командних тенденцій в Україні в 20-х роках ХХ ст.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волосник Ю. П. Нова буржуазія України та розвиток приватнопідприємницької діяльності на фінансовому ринку в роки непу / Ю. П. Волосник; Харків. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. – Х. : НМЦ "СД", 2002. – 383 с.
2. Григоренко Д. А. Законодавче регулювання торгівлі в Україні за часів НЕП (1921-1929 рр.) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук :

- 12.00.01 / Д. А. Григоренко ; кер. роботи Д. А. Тихоненков ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – 20 с.
3. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX-XX ст. – К.: Yakaboo Publishing, 2019. – 656 с.
 4. Калініченко В.В. Селянське господарство України в період непу : Історико-економічне дослідження. – Харків : Основа, 1997. – 400 с.
 5. Кузьминець О. Пиріг О. НЕП: більшовицька політика імпровізації / О. Кузьминець // Бібліотечний вісник. – 2001. – № 6. – С. 55-56.
 6. Кульчицький С.В. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919 – 1928). – К.: Основи, 1996. – 396 с.
 7. Кульчицький С. В. Між двома війнами (1921–1941 рр.) / Кульчицький С. В. // Український історичний журнал. – 1991. – № 8. – С. 3–20. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/journal/1991/8/2.pdf>
 8. Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.): Колективна монографія/ Відп. ред. С. В. Кульчицький: В 2 ч. – Ч 1. – К.: Інститут історії України НАН України, 2009. – 445 с.
 9. Сергійчук В. «Українізація Росії». Політичне ошукування українців російською більшовицькою владою в 1923-1932 роках / В. Сергійчук. – Київ: Укр. вид. спілка, 2000. – 331 с.
 10. «У місті лютував НЕП» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zib.com.ua/ua/1943.html>
 11. Шурхало Дмитро. 100-річчя НЕПу: як більшовики уклали «брестський мир із селянами» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/nep-nova-eknomichna-polityka-bilshovykiv/31187916.html>

Тема 4: РОЗВИТОК ОСВІТИ І НАУКИ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У 1920-ті рр.

ЗМІСТ ТЕМИ:

Освіта і наука, хоча і не у надто сприятливих умовах, розвивалися у 1920-х рр. і на Західній Україні. Цей розвиток мав свою специфіку, залежно від політики країн, у складі яких перебували західноукраїнські землі.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ:

1. Які особливості мав розвиток української освіти і науки у різних державах, до яких входили західноукраїнські землі?
2. Яку політику в галузі освіти національних меншин, у т.ч. – українців, проводила польська влада?
3. Що таке режим пацифікації?
4. Що Вам відомо відносно політики румунської влади в галузі освіти?
5. Якими мовами велося викладання у школах Закарпаття?
6. Як розвивалася у 1920-х рр. діяльність Наукового товариства імені Тараса Шевченка на Галичині?
7. Кого з провідних західноукраїнських вчених можете назвати? Розкажіть більш докладно про одного з них.
8. Які основні науково-освітні центри української еміграції існували в Європі? Які результати їх діяльності?

ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ:

Проведіть компаративний аналіз розвитку освіти та науки в УСРР та на західноукраїнських землях у 1920-х рр. Складіть есей на вказану тему.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Віднянський С. Закарпаття: від «землі без імені» до власної державності – Карпатської України // Україна–Європа–Світ. Міжнар. зб. наук. праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. – Вип. 13. – Тернопіль: Видавництво ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2014. [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vidnianskyi_S/Zakarpattia_vid_zemli_bez_imeni_do_vlasnoi_derzhavnosti_Karpatskoi_Ukrainy.pdf
2. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ–ХХ ст. – К.: Yakaboo Publishing, 2019. – 656 с.
3. Дрозд Р., Гальчак Б. Історія українців у Польщі в 1921–1989 роках / Роман Дрозд, Богдан Гальчак, Ірина Мусієнко; пер. з пол. І. Мусієнко. 3-тє вид., випр., допов. – Харків : Золоті сторінки, 2013. – 272 с.
4. Звонкова Г.Л. Академія наук України. Організація досліджень. 1920–1990-ті роки. – Харків: Золоті сторінки, 2016. – 415 с.
5. Касьянов Г.В. Українська інтелігенція 1920-х – 30-х років: соціальний портрет та історична доля. – К.: Глобус, Вік; Едмонтон: Канад. ін-т Укр. Студій Альберт. ун-ту, 1992. – 176 с.
6. Піскун В.М. Політичний вибір української еміграції (20-ті роки ХХ століття): Монографія. – К.: МП «Леся», 2006. – 672 с.
7. Рендюк Т. Становище українців Північної Буковини у складі Великої Румунії впродовж 1918 – 1940 років. // Краєзнавство. – 2011. – № 4. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32718/36-Rendiuk.pdf>

Тема 5: РОМАН М. ХВИЛЬОВОГО «ВАЛЬДШНЕПИ»: ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОГО БУТТЯ ТА КУЛЬТУРНОГО ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ

ЗМІСТ ТЕМИ:

«Вальдшнепи» М. Хвильового – незакінчений роман, темою якого є національне Відродження України, – тема, яка стала провідною для багатьох українців-патріотів у 20-ті рр. ХХ ст. Роман мав публікуватися на сторінках «ВАПЛІТЕ», але цензурою публікація була припинена. Це створило навколо роману завісу загадковості та навіть спонукало до спроб його реконструкції.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ:

1. Охарактеризуйте творчу еволюцію М. Хвильового та провідні мотиви його прози.
2. В чому близькість прози М. Хвильового до модерної літератури «потoku свідомості»?
3. М. Хвильовий – провідна постать літературної дискусії 1925 – 1928 років. В чому суть цієї дискусії? Яку позицію займав Хвильовий?
4. Які ідеї містяться в основні літературно-публіцистичних праць М. Хвильового («Думки проти течії», «Камо грядеши», «Україна чи Малоросія» та ін.)?
5. Чому «Вальдшнепи» в літературознавстві називають «проблемним» романом?
6. В чому полягає загадковість закінчення «Вальдшнепів»? Які джерела містять ідеї про зміст його можливого продовження?
7. Які реконструкції продовження «Вальдшнепів» відомі на сьогодні?
8. Подивіться фільм О. Муратова «Вальдшнепи» (<https://www.youtube.com/watch?v=e83u2xc0gPE>) та прочитайте

повість А. Сокола «Аглая» (Сокіл Артем. Аглая. Хвильовий Микола. Вальдшнепи. Микола Хвильовий. Вальдшнепи – К.: Смолоскип, 2010. – 222 с.). Яка версія, на вашу думку, ближче до художньої стилістики Хвильового?

9. Як, на вашу думку, можна позначити роман «Вальдшнепи» – як роман-утопія, чи роман-антиутопія?

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ:

1. Скористайтесь віртуальною 3D прогулянкою будинком «Слово» (<http://proslovo.com/3d>), яка дозволяє віртуально «позаглядати у вікна» його жителям. Знайдіть квартиру, в якій мешкав Хвильовий. Хто були його сусіди? Знайдіть цитати інших мешканців будинка про Хвильового. Охарактеризуйте творчу атмосферу Харкова тих часів.

2. Прочитайте новелу М. Хвильового «Я (Романтика)». Якими постають риси «нової людини» в новелі і які етичні проблеми порушує Хвильовий? Відповідь оформіть у вигляді есею.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Агеєва В. Микола Хвильовий // Історія української літератури ХХ століття: У 2-х кн. Книга перша: Перша половина ХХ ст. Підручник / за ред. В. Г. Дончика. – К. : Либідь, 1998. – С. 284–292.
2. Вальдшнепи: фільм; режисер О. Муратов. 1996 рік. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=e83u2xc0gPE>
3. Дніпровський І. Микола Хвильовий: Портрет мятужника // Сучасність. – 1992. – № 3. – С. 125–132.
4. Жулинський М. Г. Микола Хвильовий. – Київ : Т-во «Знання» України, 1991. – 30 с. – (Сер. 6 «Світ культури», №7).
5. Мовчан Р. Український модернізм 1920-х : портрет в історичному інтер'єрі : монографія. К.: ВД «Стилос», 2008. – 544 с.

6. Мовчан Р. Ще раз про Миколу Хвильового, або Homo Ludens в українській прозі 20-х років // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2003. – № 3. – С. 39–55.
7. Муратов О. Я відновив спалені «Вальдшнепи» Хвильового [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://vsiknygy.net.ua/reader/258/>.
8. Просалова В. Літературна й кінематографічна версії роману М. Хвильового «Вальдшнепи»: конфлікт конкретизацій // Актуальні проблеми української літератури і фольклору. – 2017. – № 25. – С. 100–115. (Електронний ресурс, режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/328644965_Literaturna_j_kinematograficna_versii_romanu_M_Hvilovogo_Valdsnepi_konflikt_konkre_tizacij).
9. Сокіл Артем. Аглая. Хвильовий Микола. Вальдшнепи. Микола Хвильовий. Вальдшнепи. – К.: Смолоскип, 2010. – 222 с.
10. Талич І. Від утопії до антиутопії: роман М. Хвильового «Вальдшнепи» у контексті жанрової ідентифікації // Science and Education a New Dimension. Philology, IV(20), Issue: 85, 2016. – С. 72–75. (Електронний ресурс, режим доступу: https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/tkalych_i_from_the_utoxia_to_the_dystopia_the_novel_valdshnepy_by_m._khvyliovyi_in_the_context_of_the_genre_identification.pdf).
11. Ушкалов Л. Микола Хвильовий та українська класична література // Від бароко до постмодерну. – Х., 2003. – Т.2. – С.134–154.
12. Шевчук В. Драма Миколи Хвильового // Слово і час. – 1994. – № 2. – С.40–48.

- 13.Шерех Ю. Хвильовий без політики // Пороги і запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеології : в 3 т. – т. 2. – Х. : Фоліо, 1998. – С. 136–183.

Тема 6: ПЕРІОДИКА 20-х ТА ПОЧАТКУ 30-х рр. В УКРАЇНІ ТА ХАРКОВІ ЗОКРЕМА

ЗМІСТ ТЕМИ:

Для вивчення розвитку освіти, науки і культури періоду Української революції та 1920-х–30-х рр. важливу джерельну базу складають періодичні видання. Преса – унікальне історичне джерело та засіб інформування суспільства щодо діяльності органів державної влади, громадських, просвітницьких організацій, перебігу мистецького життя. Періодика цього часу також демонструє поступове збільшення ідеологічного тиску та переслідування за інакомислення.

ПИТАННЯ ДО САМОПЕРЕВІРКИ:

1. Яким було становище української преси в Україні після громадянської війни?
2. Як відбувалося зародження і розвиток нових журналів в радянський період? Як відобразився на періодичних виданнях процес «українізації»?
3. Історія видання «ВАПЛІТЕ» та «Літературного ярмарку».
4. Розвиток літературно-критичного журналу «Критика».
5. Тематика журналу Всеукраїнської спілки пролетарських письменників «Гарт».
6. Дискусії про мистецтво на сторінках журналу «Нова Генерація» 1917-1930-х рр. Роль М. Семенка.

7. Які твори публікував на сторінках української періодики Казимир Малевич?
8. Становлення українських наукових видань в 20-х рр. («Наукова думка», «Записки», «Україна», «Вісті ВУАН» та ін.).
9. Дитячі періодичні видання 20-х –30-х рр.
10. Як використовувалися періодичні видання для ідеологічного тиску на населення? Наведіть конкретні приклади.

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ:

1. Що представляє собою проект Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка «Електронна колекція літературно-мистецьких журналів Харкова першої третини ХХ ст.» (<https://collection.korolenko.kharkov.com/>)? Які періодичні видання там представлені? Яким постає мистецьке життя Харкова зі сторінок видань «Шляхи мистецтва» та «Художественная жизнь»?
2. Ознайомтеся з інформаційними ресурсами «Старой библиотеки» харківського історика-музеєзнавця Сергія Крамаренка (<http://oldtime.net.ua/>). Проаналізуйте видання початку 20-х років та те, як висвітлювалося створення Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Животко А. Історія української преси / А. Животко. – К. : Наша культура і наука, 1999. – С. 277–278.
2. Коваль Т. В. Журнали України 1917–1928 рр. у фонді Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського як історико книгознавче джерело : автореф. дис...канд. іст. наук / Коваль Тетяна Володимирівна. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – К., 1998. – 17 с.

3. Коляструк О.А. Преса УСРР в контексті політики українізації (20 - 30-ті роки XX ст.) : дис... канд. іст. наук № 07.00.01 / О.А. Коляструк. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2003. – 275 с.
4. Мазуренко І. З пагорбів «Зорі»: літературно-мистецьке життя Придніпров'я 1920-30-х рр. / Слово про літературу та письменників Придніпров'я: Нариси та есеї. – Дніпр.: ВАТ «Дніпрокнига», 2005. – С. 44–53.
5. Мазуренко І.В. Періодика доби Української революції (1917-1920) та 1920-30-х рр. як об'єкт джерелознавчого дослідження української (регіональної) культури: за матеріалами зібрання ДНІМ ім. Д. І. Яворницького [Електронне видання] // Режим доступу: <http://www.museum.dp.ua/article0448.html>
6. Орлик О. Журнальні видання 20–30-х років XX століття як джерело дослідження видавничої справи в Україні [Електронне видання] // Режим доступу: http://www.ukrbook.net/dad/publ/orlyk_6_2009.pdf
7. Рудий Г.Я. Періодика України як об'єкт джерелознавчого дослідження української культури (1917-1920 рр.): Автореф. дис... д-ра іст. наук : 07.00.06 / Г. Я. Рудий; НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського. – К., 2004. – 33 с.
8. Українська періодика: історія і сучасність : доп. та повідомл. сьомої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 17–18 трав. 2002 р. / за ред. М. М. Романюка. – Львів, 2002. – С. 160–163, 388–392.
9. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941): Стан і статус / Шевельов Ю. Вибрані праці. У 2 кн. Кн. І. – Мовознавство: Упорядник Л. Масенко. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – с.193–215.

10.LIBRARIA: архів української періодики онлайн. Колекція «Радянські газети 1920-х років» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://libraria.ua/collections/38/>

Тема 7: УКРАЇНЬКА КУЛЬТУРА В ЕМІГРАЦІЇ. МИСТЕЦЬКІ ПОГЛЯДИ «ПРАЗЬКОЇ ШКОЛИ» (О. ОЛЬЖИЧ, Ю. КЛЕН, Є. МАЛАНЮК)

ЗМІСТ ТЕМИ:

«Празькою школою» умовно позначають українських поетів і письменників міжвоєнного періоду в еміграції, переважно у Подебрадах та Празі. До «Празької школи» відносять творчість Євгена Маланюка, Юрія Липи, Юрія Клена, Оксани Лятуринської, Галини Мазуренко, Олега Ольжича, Олени Теліги, Леоніда Мосендза, Юрія Дарагана, Олекси Стефановича, Наталі Лівницької-Холодної та інших. В межах самостійної роботи пропонується звернутися до творчості О.Ольжича, Є.Маланюка та Ю.Клена, а також до проблеми української еміграції взагалі.

Другою частиною самостійної роботи є вивчення філософічного роману В. Підмогильного «Місто» та його сучасних конотацій.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ:

1. Охарактеризуйте еміграцію українців за кордон у 20-х – 40-х рр. ХХ ст.
2. Якими були умови розвитку української літератури в зарубіжжі в перші три десятиліття ХХ ст.?
3. В чому феномен письменників «Празької школи» в українській літературі? Чому саме міста Прага та Подебради стали центрами української культури в 20-х рр.?

4. В чому містилася ідейно-естетична платформа членів «Празької школи»?
5. Якою бачив проблематику світової літератури в збірці «Стилет і стилос» Є. Маланюк?
6. В чому полягала протилежність поглядів Д.Донцова та Є.Маланюка?
7. Олег Ольжич: творчість, громадянська позиція та участь в ОУН. Ольжич та діяльність часопису «Самостійна Україна».
8. Ю.Клен та його поема «Прокляті роки» як один з перших антисталінських творів у світовій літературі. Які античні традиції використовує автор? Клен як перекладач: його переклади з англійської, німецької, французької та російської мов.

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ:

1. Дослідіть образ «Степової Еллади» та інших жіночих образів-символів в творах Євгена Маланюка. Свою розвідку оформіть у вигляді презентації.
2. Що ви знаєте про Проект зі збереження інтелектуальної спадщини української еміграції та розсіяння – електронну бібліотеку «Diasporiana» (<https://diasporiana.org.ua/>)? Яка мета цього проекту? На які тематичні сегменти розподілена бібліотека? Оберіть декілька найцікавіших, на вашу думку, видань і представте їх під час семінарського заняття.
3. Прочитайте роман В. Підмогильного «Місто». Як співвідносяться філософія екзистенціалізму та цей роман? Охарактеризуйте мотив підкорення людиною міста. Які моральні чинники та психологічні аспекти самоствердження людини? Відповідь оформіть у вигляді есею, підсиливши свої роздуми цитатами з твору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. З порога смерті: Письменники України – жертви сталінських репресій / Упоряд. О. Г. Мусієнко. – Вип. 1. – К.: Радянський письменник, 1991. – 494 с. (Електронний ресурс, режим доступу: <http://resource.history.org.ua/item/11213>)
2. Ільницький М. Західноукраїнська і емігрантська поезія 20- 30-х років – К.: Товариство «Знання» України, 1992. – 48 с.
3. Ільницький М. М. Від «Молодої Музи» до «Празької школи» / НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, Львівський обл. наук.-метод. ін-т освіти. – Л., 1995. – 318 с.
4. Костюк Г. Валер'ян Підмогильний // Українське слово: Хрестоматія укр. літ. та літ. критики ХХ ст.: У 4 кн. – Кн. 2. – К., 1994. – С. 307–316.
5. Література української діаспори [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України. – Режим доступу: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=55765
6. Мельник В. На перехресті міста і села. Роман В. Підмогильного «Місто» у критиці 20-х років // Двадцять роки : літературні дискусії, полеміки : літературно-критичні статті / упоряд. В. Г. Дончик. – Київ : Дніпро, 1991. – С. 212–260.
7. Мельник В. Суворий аналітик доби: Валер'ян Підмогильний в ідейно-естетичному контексті української прози першої половини ХХ ст. / Володимир Олександрович Мельник. – Київ : Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, 1994 . – 319 с.
8. Мовчан Р. В. Український модернізм 1920-х : портрет в історичному інтер'єрі : монографія / Р. В. Мовчан. – Київ : Стилос, 2008. – 544 с.
9. Мовчан Р. Валер'ян Підмогильний – перекладач / Р. Мовчан // Всесвіт. – 1991. – № 12. – С. 178.
10. Могилянський М. Ні міста, ні села. З приводу роману В. Підмогильного «Місто» // Червоний шлях. – 1929. – № 5 – 6. – С. 273.

11. Празька школа: хрестоматія прозових творів / упоряд. В. А. Просалова; відп. за вип. В. Білецький. – Донецьк: Сх. вид. дім, 2004. – 235 с.
12. Тарнавський М. «Невтомний гонець в майбутнє». Екзистенціальне прочитання «Міста» Підмогильного / Максим Тарнавський // Слово і час. – 1991. – № 5. – С. 56–63.
13. Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / Упорядк. В. А. Просалової. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. – 480 с. (Електронний ресурс, режим доступу: http://ukrlife.org/main/evshan/ua_diaspora.pdf).
14. Шевчук В. Полинова зоря Валер'яна Підмогильного // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 2. – С. 70–78.
15. Шерех Ю. Людина і люди («Місто» Валеріана Підмогильного) // Ю. Шерех. Не для дітей: літературно-критичні статті і есеї/ Ю. В. Шерех. – К.: Пролог, 1964. – 404 с.

Тема 8: ВІДКРИТТЯ ОПЕРНОГО ТЕАТРУ У ХАРКОВІ

ЗМІСТ ТЕМИ:

Харківський театр опери та балету – перший в Україні стаціонарний оперний театр. Оперна інтерприза існувала в Харкові ще з 1880 р. В 1925 театр отримав назву Української державної столичної опери і став важливим мистецьким центром тодішньої столиці УСРР.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ:

1. Коли в Харкові відбулася перша в історії міста музична вистава?
2. В якому році створено перший державний національний театр опери та балету? Чому його відкрито саме в Харкові?

3. Якою є історія старої будівлі театру (на вул. Римарській, 21)?
4. В якому році театр переїхав в нову будівлю (вул. Сумська, 25)? Які особливості його архітектури?
5. З яким відомими іменами пов'язаний Харківський театр опери та балету в 20-х та 30-х рр. XX ст.? Хто з світових зірок виступав на його сцені?
6. Харківська оперна антреприза та діяльність М. Лисенка.
7. Що ви знаєте про сучасний проект ХНАТОБ «Схід OPERA»?

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ:

1. Подивіться фільм виробництва UA: ПРО ART «Леся Курбас». Яким бачив Курбас українське мистецтво та театр? В чому була особливість його мистецького об'єднання «Березіль»? Чим характеризується харківський період творчості Леся Курбаса? (Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=VeUzNw4trs4>).
2. Як в культурному та мистецькому плані розвивався Харків в період свого статусу як «столиці» України? Пошукайте в джерелах цікаві афіші, згадки про події, мистецькі заходи тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арнольди Э.К. Ещё раз о театре / Эдуард Арнольди. – 2-е изд., допол. – Харьков, 2000. – 129 с.
2. Булат Т.П. Світ Миколи Лисенка : нац. ідентичність, музика і політика України XIX - поч. XX ст. – Нью-Йорк: Укр. Вільна Акад. Наук у США ; Київ: Майстерня книги, 2009. – 408 с.
(Електронний ресурс, режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S)

[21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0004331\).](https://birdinflight.com/uk/architectura-uk/20210930-ukrainian-postmodernism.html)

3. Горохов М. Не потворність, а постмодернізм [Електронний ресурс] // Bird in flight. Режим доступу: <https://birdinflight.com/uk/architectura-uk/20210930-ukrainian-postmodernism.html>
4. Кагадій О. Е. Гастрольна афіша Харківського оперного театру (друга половина XIX - 20-ті роки XX ст.) // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство : збірник наукових праць . – Харків : ХДАДМ. – № 1 . – 2010 . – С.207–210.
5. Ковальчук О. Сценографічна режисура оперних вистав в українському театрі 1920-х років // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського / М-во культури і туризму України, Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського, Академія мистецтв України . – Київ: НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2010. – Вип. 89. – С. 86 – 109 .
6. Кривусів-Борецький В. Батько української музики – Микола Лисенко – Київ : Вид. т-во «Дзвін», 1920 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=4151>
7. Лисенко І.М. Словник опер : довідкове видання / Іван Лисенко . – Житомир : Рута, 2014. – 229 с.
8. Милославський К., Івановський П., Штоль Г.. Харківський державний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка, Київ, 1965. – 136 с.
9. Рейзен М.О. Марк Рейзен : автобіогр. записки, статті, воспоминания / Марк Осипович Рейзен ; сост. и ред. Е. А. Грошева ; лит. запись Е. И. Гульянц ; вступ. ст. Б. А. Покровский . – 2-е изд., допол . – Москва : Советский композитор, 1986 . – 300 с.

10. Станішевський Ю.О. Оперний театр Радянської України : історія і сучасність / Юрій Станішевський . – Київ : Музична Україна, 1988. – 248 с.
11. Відео «Строительство оперного театра», 1978. 3.38 хвилин. // Youtube канал KruchinaFILM (електронний ресурс, режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=ME--OsDn6gw>).
12. Українська опера радянського періоду : з критич. спадщини 20-х рр. / упоряд., передм., комент. та бібліогр. покажч. О.М. Руднєвої. – Харків : Оригінал, 1993 . – 280 с.
13. Харківський державний академічний театр опери і балету ім. М.В. Лисенка : 30 років творчої діяльності : репертуар / ред. Н. Бондаренко. – Харків : Харків. виробничий комбінат Укр. театального товариства, 1955 . – 52 с.
14. Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М.В. Лисенка. Про театр. Етапи творчого шляху [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://hatob.com.ua/ukr/istoriya-teatra>
15. ХНАТОБ, Шевченко, Пушкіна: история появления харьковских театров [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://kh.vgorode.ua/news/dosuh_y_eda/423179-khnatob-shevchenko-pushkyna-ystoryia-poiavleniya-kharkovskyykh-teatrov
16. Чепалов А. И. Записки «Призрака оперы» / Александр Чепалов . – Харьков : Золотые страницы, 2012 . – 256 с.

Тема 9: ЖАНР ПОЛІТИЧНОГО ПЛАКАТУ ТА САТИРИСТИЧНОЇ ГРАФІКИ

ЗМІСТ ТЕМИ:

Плакатне мистецтво в 20-х рр. XX ст. розглядалося новою владою нарівні з пресою, радіо, кіно як важливий засіб поширення необхідної інформації та як можливість здійснення контролю завдяки охопленню широкої аудиторії. Як в плакатах, так і як окремий напрямок розвивалася політична карикатура.

В даній самостійній роботі також передбачено вивчення творчості художника Анатолія Петрицького, жителя сумнозвісного харківського будинку «Слово». Саме тут на початку 30-х років художник завершує серію портретів українських письменників, художників, композиторів, акторів, режисерів. Петрицький готував велику виставку, та після початку репресій разом із зникненням жителів «Слова» знищувалися і згадки про них – портрети. З понад 100 робіт залишилося близько десятка, що нагадують нам про знищення української інтелігенції.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ:

1. Дайте визначення плакату як одного з видів образотворчого мистецтва. Інформацію якого характеру він може містити?
2. Як плакати та сатиристична графіка можуть слугувати джерелом для дослідження суспільних та політичних процесів?
3. Пригадайте, як в період революції та НЕПу більшовиками було монополізовано засоби маніпуляції?
4. Як ви розумієте вислів: «комуністична революція перемогла не багнетами, а друкарським верстатом»?
5. Підберіть приклади плакатів як політичної пропаганди.
6. Підберіть приклади плакатів культурно-побутового та виробничого призначення.
7. В чому особливість карикатури як жанру образотворчого мистецтва?
8. Яких авторів плакатного жанру 20-х - 30-х рр. ви знаєте?
9. Що вам відомо про творчість українського графіка Г.Нарбута?

10. Які історичні етапи пройшло плакатне мистецтво в Україні? Що ви знаєте про сучасні дослідження ambient-media?

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ:

1. Ознайомтеся з колекцією творів Розстріляного Відродження, представлених в електронній збірці Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого (<https://elib.nlu.org.ua/collection.html?id=227>). Представники яких напрямів мистецтва там представлені? Оберіть невідому / чи маловідому вам постать та підготуйте про неї доповідь.
2. Протягом майже десятиріччя з 1920-х по 1930-ті художник Анатоль Петрицький створював серію живописних та графічних портретів своїх сучасників – діячів української культури. Через репресії велику кількість портретів було втрачено. Вцілілі портрети та автопортрети художника були видані в 1991 році В. Рубаном в альбомі «Портрети сучасників» (Петрицький А. Портрети сучасників: Альбом / Авт.-упор. В.В.Рубан. – К.: Мистецтво, 1991. – 128 с.). Яка картина мистецького життя тих часів постає з робіт Петрицького? Які зміни вносить Петрицький в портретний жанр? Оберіть три портрети, що вам найбільше сподобалися, та дайте їм свій відгук (перше враження, атмосфера, жанр написання, художні прийоми, що використовує автор та ін.).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авраменко А. В. Радянський плакат 1920–1930-х рр. як засіб пропаганди // Наук. зап. НаУКМА. – 2010. – Т. 101 : Теорія та історія культури. – С. 66–72.
2. Андрейканіч А. І. Антологія українського плаката першої третини ХХ ст. – Косів : Довбуш, 2012. – 120 с.

3. Будник А. В. Формування національної специфіки українського видовищного плакату кінця XIX – першої третини XX ст. Проблеми пластичного та ужиткового мистецтва // Мистецтвознавчі зап. – 2015. – Вип. 28. – С. 152–160.
4. Карикатура. Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=9807
5. Лежень Е. Е. Плакат как средство политической агитации в 1917–1930-е гг. // Вестн. Саратов. гос. соц.-экон. ун-та. – 2013. – Вып. 3. – С. 122–124.
6. Лобузіна К., Гутник Л. Український плакат 1920–1990-х рр. у фондах НБУВ: наукове упорядкування, дослідження та представлення матеріалів зібрання // Бібл. вісн. – 2010. – № 3. – С. 28–34.
7. Маланчук-Рибак О. Візуальна культура як дослідницький об'єкт // Мистецтвознавчий автограф. – 2013. – Вип. 6–8. – С. 99–106.
8. Масенко Т. Г. Роман пам'яті : [спогади про подорожі, про зустрічі з видатними діячами культури] / Вступ. слово Павло Архипович Загребельний . – Київ : Радянський письменник, 1970 . – 379 с.
9. Нестеренко В. О., Батенко Т. І. Шарж і карикатура в системі графічного мистецтва: Навчальний посібник. – Астролябія, 2008 р. – 240 с.
10. Петрицький А. Портрети сучасників: Альбом / Авт.-упор. В.В.Рубан. – К.: Мистецтво, 1991. – 128 с.
11. Портрет: Анатоль Петрицький. Про ритми майбутнього та привиди минулого [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://supportyourart.com/stories/petrytskij/>
12. Скрипник П. Плакати як джерело дослідження соціально-політичних процесів в Україні у 20-х роках XX ст. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2020. –

Вип. 60. – С. 137–157. (Електронний ресурс, режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images/naukprazi/60.pdf>).

13. Фіголь М. Політична сатира в українському мистецтві кінця ХІХ-початку ХХ століття / М. Фіголь. – К.: Мистецтво, 1974. – 56 с.

Тема 10: «ПРИСВЯЧУЮ МОЇЙ СОНЯЧНІЙ УКРАЇНІ»: ПОСТАТЬ В. ВИННИЧЕНКА ТА ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ФАНТАСТИЧНИЙ РОМАН «СОНЯЧНА МАШИНА»

ЗМІСТ ТЕМИ:

Літературна спадщина Володимира Винниченка – це частина золотого фонду української літератури. Його «Сонячна машина», написана в 1922-1924 рр., вважається першим українським анти-утопічним романом і піднімає багато філософських проблем, актуальних по сьогодні.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ:

1. Науково-фантастичний роман у світовій літературі (Г. Уеллс, Р. Бредбері, С. Лем та ін.) та роман В. Винниченка «Сонячна машина».
2. Які соціально-політичні проблеми порушує Винниченко в своєму творі «Сонячна машина»?
3. Що символізує «сонячна машина»?
4. Який негативний вплив науки і техніки на людину відмічає автор? Як ця проблема звучить сьогодні, в ХХІ столітті?
5. Які ще твори-антиутопії ви знаєте? Чим відрізняється утопія від антиутопії?
6. Яку роль відводив Винниченко НТР для розвитку суспільства? Які НТР вже відомі людству сьогодні?

7. В чому символіка присвяти першого видання роману (1928) «Моїй сонячній Україні»?
8. Складіть політичний портрет В. Винниченка.

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ:

1. Прослухайте трансляцію лекції О. Забужко «Розстріляне Відродження», що відбулася 23 січня 2016 року в київському просторі #MediaHub в рамках UPLectorium від Radio SKOVORODA. На яких аспектах перебігу «Розстріляного Відродження» вона наголошує? Що говорить Забужко про «білі плями» в українській культурі?
2. Підсумкова творча робота у вигляді есею за результатами спільної екскурсії до Харківського літературного музею. Відвідання музейної лекції «Розстріляне Відродження» та експозиції «Книга на лаві підсудних» та «Хто виносить книгам вирок і чи є він на користь суспільства» (<http://litme.com.ua/vistavki-i-programi>). Питання для роздумів:
 - 1) Доля творчої інтелігенції в Україні доби сталінізму.
 - 2) Поняття національної еліти. Українська національна еліта в XX столітті.
 - 3) Що таке цензура? Доля україномовної книги в XIX та XX століттях.
 - 4) Скарби Харківського літературного музею.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баран Г. «Сонячна машина» В. Винниченка у контексті світових утопій і антиутопій / Г. Баран // Укр. мова й літ. в серед. школах. – 2000. – № 1. – С. 52–59.

2. Білецький О. «Сонячна машина» В. Винниченка // Критика. – 1928. – № 2. – С. 31–43.
3. Бондаренко Ю. «Сонячна машина» В. Винниченка: ідеаційність проти сенситивності: застосування філософсько-історичних підходів до вивчення літератури / Ю. Бондаренко // Диво слово. – 2007. – № 7. – С. 17–22.
4. Василенко В Про «сонячну машину» В. Винниченка: (спроба критичної аналізи) / Вас. Василенко. – Харків: Пролетарий, 19–?. – 120 с. (Електронний ресурс, режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=9202>).
5. Винниченко В. К. Сонячна машина: Роман. – К.: Дніпро. – 619 с.
6. Володимир Винниченко. Відродження нації (Історія української революції: mareць 1917 р. – грудень 1919 р.). – Книга Роду, 2008. – 797 с.
7. Гнідан О., Дем'янівська Л. Володимир Винниченко: Життя, діяльність, творчість. – К., 1996. – 256 с.
8. Гундорова Тамара. Володимир Винниченко: Революція і Життя // Критика. – 2018. – Рік XXII. – Число 11-12 (253–254). – С. 18–29.
9. Жулинський М. Володимир Винниченко : відповідальність перед собою й Україною : [передмова] / Микола Жулинський // Винниченко В. Оповідання. Народний діяч. Краса і сила. – Київ : САКЦЕНТ ПЛЮС, 2015. – С. 5–70.
10. Зеров М. Від Куліша до Винниченка: нариси з новіт. укр. письменства / проф. М. Зеров. – Київ : Культура, 1929. – 192 с. (Електронний ресурс, режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Zerov/Vid_Kulisha_do_Vynnychenka_narysy_z_novitnoho_ukrainskoho_pysmenstva.pdf?).

11. Історія української літератури. XX століття. У 2 кн. Кн. 1.: 1910-1930-ті роки: Навч. посібник/За ред. В. Г. Дончика. – К: Либідь, 1993. – 784 с.
12. Мороз Л. «Сто рівноцінних правд»: Парадокси драматургії В. Винниченка. – К., 1994. – 208 с.
13. Панченко В. Є. Будинок з химерами. Творчість В. Винниченка 1900–1920 рр. у європейському літературному контексті: Монографія / Володимир Євгенович Панченко. – Кіровоград, 1998. – 272 с.
14. Сенік Л. Перший український утопійний роман // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 5. – Львів, 1998. – С. 549–559 с.
15. Сиваченко Г. «Сонячна машина» В. Винниченка і роман-антиутопія XX сторіччя // Слово і час. – 1994. – № 1. – С. 42-47.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ (РЕФЕРАТИ)

ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ:

- 1) обсяг реферату повинен складати 20-25 сторінок друкованим шрифтом Times New Roman (розмір кегля 14, міжстроковий інтервал 1,5, поля 2,5);
- 2) реферат має чітку структуру й складається з титульного аркушу, змісту, вступу, основної частини з 4-5 розділів, висновку та списку використаної літератури (7-10 джерел);
- 3) у вступі обговорюється актуальність теми, коротко аналізується наукова література, яка самостійно відібрана та проаналізована;
- 4) основна частина складається з розділів, кожен з яких має свою назву й нумерацію. Кожен розділ містить власні узагальнення, приклади;

- 5) у висновку формулюються основні результати дослідження та робиться акцент на зв'язку наукової проблеми з сучасністю;
- 6) оформлення списку літератури відбувається за вимогами: http://loko.snu.edu.ua/z/data/2017/dstu_8302-2015_z_vnesenimi_popravkami.pdf ;
- 7) автор реферату несе відповідальність за достовірність використаних матеріалів, фактів, цитат;
- 8) за результатами реферату відбувається співбесіда з викладачем.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ:

1. Розподіл українських земель між сусідніми державами (Росією, Польщею, Румунією, Чехословаччиною).
2. Більшовицький окупаційний режим в Україні на початку 20-х рр. ХХ ст.
3. Український повстанський рух та його придушення більшовицькими військами.
4. Політика військового комунізму та НЕП: спільні риси і відмінності.
5. Зміни у соціальній структурі населення УСРР 1920-х рр.
6. Голод 1921-1923 рр. як ефективна форма упокорення України.
7. Небільшовицькі політичні партії в УСРР першої половини 1920-х рр.
8. «Харківський» правопис 1928 р.
9. О.Я. Шумський і М.О. Скрипник – наркоми освіти часів українізації.
10. Розвиток освіти і науки в УСРР. Боротьба з неписьменністю.
11. Основні досягнення Української академії наук в 20-ті рр. ХХ ст.
12. Українське національне відродження на українських етнічних землях.
13. Українські наукові інституції в еміграції. Український Вільний університет у Празі.
14. Українізація в СРСР поза межами УСРР.

15. Політика польського уряду щодо українців Східної Галичини та Західної Волині у 1920-ті рр.: спільне та відмінне.
16. Доля УАПЦ.
17. Перебіг процесу «СВУ» та його наслідки.
18. Розвиток освіти і науки на західноукраїнських землях у 1920-ті рр.
19. 20-ті рр. XX ст.: література як провідний напрям національного самовираження.
20. Роман М. Хвильового «Вальдшнепи»: проблеми національного буття та культурного відродження України.
21. Новела М. Хвильового «Я (Романтика)» та образ особистості 20-х рр. XX ст.
22. Періодика 20-х та початку 30-х рр. в Україні.
23. Філософія екзистенціалізму та роман В. Підмогильного «Місто».
24. Українська культура в еміграції. Мистецькі погляди «Празької школи» (О. Ольжич, Ю. Клен, Є. Маланюк) .
25. Жанр політичного плакату та сатиристичної графіки.
26. Зміна літературних поколінь на початку 20-го десятиліття XX ст.
27. Пошук «нової мови» в поезії М. Йогансена.
28. Наукове літературознавство та критика першої третини XX ст.
29. Мистецькі пошуки на сторінках харківської періодики 20-х рр. XX ст.
30. Український архітектурний конструктивізм та функціоналізм.
31. М. Леонтович та українська музика.
32. Творці авангардного плакату (О. Маренков, О. Хвостенко-Хвостов, А. Страхов, Б. Єфимов, В. Єрмилов).
33. Доля школи монументального мистецтва М. Бойчука.
34. Українська неокласика: естетичні та етичні засади.
35. Український роман 1920-х рр.
36. Українська експериментальна (авангардна) проза.

37. Історія театру «Березіль» Л. Курбаса.
38. Українське кіно першої половини ХХ ст.
39. Особливості мистецького світобачення О. Довженка.
40. Сучасний кінематограф України про Розстріляне відродження та Голодомор 32-33 рр.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Завдання курсу «Українське національне відродження 1920-х рр.».
2. Радянська, сучасна українська та зарубіжна історіографія періоду 1920-х рр.
3. Основні групи історичних джерел 1920-х, їхні особливості.
4. Геополітичне становище українських земель на початку 1920-х рр. Українське питання та можливі шляхи його вирішення.
5. Питання про сутність НЕПу та його періодизація.
6. Основні риси НЕПу у сільському господарстві та промисловості, його результати.
7. Соціальна структура населення УСРР у 1920-ті рр.
8. Причини згортання НЕПу наприкінці 1920-х рр.
9. НЕП та проблеми модернізації. Світовий досвід неліберальної модернізації.
10. Повстанський рух в Україні.
11. Встановлення однопартійної системи в УСРР.
12. Українська політична еміграція, її осередки.
13. Духовне життя. Більшовицька держава і церква у 1920-ті рр.
14. Остаточне ствердження тоталітарного режиму в УСРР. Діяльність карних органів, судові процеси.
15. Суперечки навколо утворення СРСР. Фактична ліквідація суверенітету УРСР протягом 1920-х рр.

16. Політика «коренізації»: мета, сутність, результати, періодизація.
17. «Українізація» державного апарату в УСРР: успіхи і прорахунки.
18. Державна підтримка української освіти та культури. «Харківський» правопис. «Українізація» як підґрунтя національно-культурного відродження.
19. Заходи по задоволенню національно-культурних потреб національних меншин в УСРР.
20. Розвиток освіти і науки в УСРР. Боротьба з неписемністю.
21. Діяльність Української академії наук в 20-х рр. XX ст. Видатні українські вчені та їх подальша доля.
22. Політичне, економічне та культурне життя на українських землях у складі Польщі у 1920-х рр.
23. Доля українців у складі Румунії у 1920-х рр.
24. Закарпаття у складі Чехословаччини у 1920-х рр.
25. Освіта і наука на західноукраїнських землях у 1920-ті рр.
26. Загальні риси української культури наприкінці періоду визвольних змагань та встановлення більшовицької влади.
27. Вплив українізації на літературне та мистецьке життя України.
28. Роздуми М. Хвильового щодо майбутнього розвитку української культури.
29. Основні літературні угруповання 20-х рр. в Україні.
30. Неокласики та Пролеткульт: причини протистояння. Постать М. Зерова.
31. Український футуризм та М. Семенко.
32. Зміст та основні учасники літературної дискусії 1925-1928 рр.
33. Літературне і мистецьке життя Західної України в 20-х рр.
34. Харківський будинок «Слово» та доля його мешканців.
35. Українська культура в еміграції. «Празький гурток».
36. Л. Курбас та новаторство театру «Березіль».

37. Харківський період роботи «Березолу». Співпраця Л. Курбаса та М. Куліша.
38. Драматургія 20-х років в Україні.
39. Творчий шлях О. Довженко. Його діяльність в 20-ті роки.
40. Г. Хоткевич та Полтавська капела бандуристів.
41. Українські композитори 20-х рр. ХХ ст.
42. Українське хореографічне мистецтво. Початок шляху С. Лифаря.
43. Розвиток живопису в Україні в 20-ті рр.
44. Український мистецький авангард.
45. Монументальне мистецтво М. Бойчука.
46. Періодичні видання в Україні в 20-ті рр.
47. «Червоний Ренесанс»: масштаби і наслідки репресій.
48. Основні риси «соцреалізму» та протистояння йому українських митців.
49. «Чотири Харкова» Ю. Шевельова.
50. Доля архівів «Розстріляного Відродження».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. «Українізація» 1920-30-х років: передумови, здобутки, уроки./ відп. ред. – Смолій В.А. – К., 2003. // <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002714>
2. Архів Розстріляного відродження. Т. 2. Лесь Курбас і театр «Березіль»: Архівні документи (1927-1988) / Упорядкування, передмова, коментарі Ольги Бертелсен. – Київ : Смолоскип, 2016. – 504 с.
3. Архів Розстріляного відродження: матеріали архівних справ українських письменників 1920-1930-х років / Упорядкування, передмова, примітки та коментарі Олександра й Леоніда Ушкалових. – Київ : Смолоскип, 2010. – 456 с.
4. Бачинський Д.В. Українізація 1920-х – початку 30-х років та інтелігенція: навч.посібник. – Чернівці: Чернівецький нац.ун-т, 2010. – 176 с.
5. Безхутрий Ю. Микола Хвильовий: проблеми інтерпретації. – Х. 2003.
6. Білас І.Г. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953 : сусп.-політ. та іст.-прав. аналіз. - Київ : Либідь : Військо України, 1994. Кн. 1. – 1994. – 424, [4] с. // <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21STR=UKR0002087>
7. Бухарєва І.В., Даниленко В.М., Окіпнюк В.М., Преловська І.М. Репресовані діячі Української Автокефальної Православної Церкви (1921-1939): біографічний довідник. – К.: Смолоскип, 2011. – 184 с.
8. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ-ХХ ст. – К.: Yakaboo Publishing, 2019. – 656 с.
9. Гуцало Л. Національні меншини України в політиці коренізації 20 – 30-х років ХХ століття. // http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/hutalo_natsinalni.pdf

10. Даниленко В. Сталінізм на Україні: 20-30-ті роки / ред. С. О. Васильченко, рец. канд. іст. наук Ю. І. Шаповал. – Київ: Либідь, 1991. – 342 с. (електронний ресурс: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=00003956).
11. Двадцять років: літературні дискусії, полеміки. Літературно-критичні статті / упоряд.: [В. Г. Дончик](#); ред.: [В. М. Чучко](#). – Київ: Дніпро, 1991. – 366 с.
12. Дзюба Іван. Золота нитка: нариси про (не)знаних. Упор. Олексій Сінченко. — Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2020. — 392 с. (Серія “Постаті культури”).
13. Дорошенко Т. Розстріляне Відродження. – Х.: Торсінг плюс, 2010. – 512 с.
14. Дрозд Р., Гальчак Б. Історія українців у Польщі в 1921–1989 роках / Роман Дрозд, Богдан Гальчак, Ірина Мусієнко; пер. з пол. І. Мусієнко. 3-тє вид., випр., допов. – Харків : Золоті сторінки, 2013. (каф.)
15. Животко А. Історія української преси. – Мюнхен, 1989-90. – 334 с. (електронний ресурс: <http://diasporiana.org.ua/istoriya/zhyvotko-a-istoriya-ukrayinskoyi-presy/>).
16. З порога смерті: Письменники України – жертви сталінських репресій / Упоряд. О. Г. Мусієнко. – Вип. 1. – К.: Радянський письменник, 1991. – 494 с. (електронний ресурс: <http://resource.history.org.ua/item/11213>)
17. Звонкова Г.Л. Академія наук України. Організація досліджень. 1920-1990-ті роки. – Харків: Золоті сторінки, 2016. – 415 с.
18. Зеров Микола. Вибрані твори / Упор. Володимир Панченко. – Київ: Смолоскип, 2015. – 880 с. (Серія «Розстріляне Відродження»)
19. Ільєнко І.О. У жорнах репресій: Оповіді про українських письменників. (За архівами ДПУ-НКВС). – К.: Веселка, 1995. – 447с. (електронний

ресурс: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0005267).

20. Ільницький О. Український футуризм (1914–1930) / Пер. з англ. Рая Тхорук. – Львів: Літопис, 2003. – 456 с.
21. Історія української культури : Зб. матеріалів і документів / Упоряд.: Б. І. Білик та ін.; За ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. – Київ : Вища шк., 2000. – 607 с.
22. Історія української культури: навч. посіб.: 2 2-х ч. – Ч.2: Українська культура Нового і Новітнього часів / О.О. Петутіна, Н.В.Вандишева-Ребро, О.В.Голозубов та ін. – Х., 2012. – 136 с.
23. Історія української музики: в 6 т. / редкол.: М. М. Гордійчук (голова) [та ін.] ; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського. – Київ : Наук. думка, 1989 - 1992. Т. 4: 1917-1941 / [авт. тому: М. В. Беляєва, Т. П. Булат, Ю. П. Булка та ін.]; редкол. тому: Л. О. Пархоменко (відп. ред.) [та ін.]. – 1992. – 613 с. (електронний доступ: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0003552).
24. Калініченко В.В. Селянське господарство України в період непу: Історико-економічне дослідження. – Харків: Основа, 1997. – 400 с.
25. Київські неокласики. Антологія / Упоряд.: Наталія Котенко. – К.: Смолоскип, 2015. – 920 с.
26. Комаренко Т. О., Шипович М. А. Влада і мистецька інтелігенція Радянської України; 20-ті роки XX ст. К.: Ін-т історії України НАН України, 1999. // <http://resource.history.org.ua/item/0001471>

27. Корнієнко Н. М. Лесь Курбас: репетиція майбутнього. – К.: Факт, 1998. – 469 с.
28. Крамар Ю.В. Українсько-польські взаємовідносини на Волині у міжвоєнний період (за документами Державного архіву Волинської області) // Архіви України. – 2013. – № 3. – С. 115–126 // http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=ay_2013_3_10
29. Кульчицький С.В. Україна між двома війнами (1921 – 1939 рр.) // Україна крізь віки. – Т. 11. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 336 с. // http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0005627
30. Мейс Дж., Солдатенко В.Ф. Національне питання у житті й творчості Миколи Скрипника // Укр. іст. журн. – 1996. – № 3.
31. Меднікова Г.С. Українська і зарубіжна культура XX століття: Навч. посіб. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. – 214 с.
32. Мистецтво України: біографічний довідник / Упорядники: А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський. – Київ: Українська енциклопедія, 1997. – 700 с.
33. Мовчан О.М. Голод 1921 – 1923 рр. на Україні // Укр. іст. журн. – 1990. – № 10. – С. 38 – 45; № 12. – С. 30 – 36.
34. Мовчан О.М. Робітничий страйковий рух в Україні (20-ті рр.) // Укр. іст. журн. – 1998. – № 6; 1999. – № 1.
35. Мудрак М. «Нова генерація» і мистецький модернізм в Україні. – К.: Родовід, 2018. – 288 с.

36. Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921-1928 рр.): Колективна монографія / Відп. ред. С. В. Кульчицький. – Ч. 1. – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – 445 с. // <http://resource.history.org.ua/item/0002231>. Ч 2. // http://history.org.ua/JournALL/jittia/jittia_2010_1_2/jittia_2010_1_2.pdf
37. Невідоме Розстріляне Відродження: антологія / уклад. Юрій Винничук. – Харків : Факт, 2016. – 762 с.
38. Остання адреса : Розстріли соловецьких в'язнів з України у 1937-1938 роках / Служба безпеки України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАН України. – 2-ге вид., доопрац. і допов. – К. : Сфера, 2003. – Т. 1 / Редкол. : С. Богунов [та ін.]. – 470 с.
39. Остання адреса: Розстріли соловецьких в'язнів з України у 1937-1938 роках / Служба безпеки України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАН України. – 2-ге вид., доопрац. і допов. – К. : Сфера, 2003. – Т. 2 / Редкол. : С. Богунов [та ін.]. – 1073, [18] с.
40. Панченко Володимир. Повість про Миколу Зерова. – К.: ДУХ і ЛІТЕРА, 2018. – 624 с. (Серія «Постаті культури»).
41. Пахаренко В. Поєдинок з Левіяфаном: міт і псевдоміт в українській літературі 20-х років. – Черкаси: Брама-Україна, 1999. – 192 с.
42. Петрицький А. Портрети сучасників: альбом / Анатоль Петрицький; [упоряд. В. В. Рубан]. – Київ : Мистецтво, 1991. – 128 с.
43. Петров В. Діячі української культури (1920-1940 рр.) – жертви більшовицького терору / В. П. Петров – Київ : Воскресіння, 1992. – 80 с. – (Книгозбірня «Нашого минулого» / Київ. наук. т-во ім. П. Могили ; вип. 1)
44. Підмогильний В. Місто. – Харків: Фоліо, 2014. – 239 с.
45. Політична історія України. XX ст.: у 6 т. Т.3: Утвердження радянського ладу в Україні (1921-1938) / С.В.Кульчицький (кер.), Ю.І.Шаповал, В.А.Греченко та ін. – 2003. – 448 с.

46. Полторацький О. Михайль Семенко та «Нова генерація» // Вітчизна. – 1966. – № 11. – С. 193–200.
47. Полянський О. Український рух опору в 1921-1939 рр. – Тернопіль: Підручники і посібники. 2004. – 64 с. // <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/6612>
48. Попович М. Кровавий век. – Киев : Кордон, 2015. – 992 с.
49. Преловська І. Документальні матеріали з історії соборної діяльності Української автокефальної православної церкви (УАПЦ) (1921-1930) – Української православної церкви (УПЦ) (1930-1937): спроба джерелознавчого аналізу // Український археографічний щорічник. – Український археографічний збірник. – Т.16/17. Нова серія . – Вип. 14/14. – К.: Укр.письменник, 2009. – С. 127-158 (електронний ресурс: http://shron1.chtyvo.org.ua/Prelovska_Iryna/Dokumentalni_materialy_z_istorii_sobornoj_diialnosti_Ukrainskoi_avtokefalnoipravoslavnoi_tserkvy_1921-1930_-_Ukrainskoipravoslavnoi_tserkvy_1930-1937_Dzhereloznavchyi_analiz.pdf).
50. Пристайко В.І, Шаповал Ю.І. Справа «Спілки визволення України»: невідомі документи і факти. Науково-документальне видання. – К: Інтел, 1995. – 448 с.
51. Репресовані діячі Української Автокефальної Православної Церкви (1921-1939): біогр. довід. / І. В. Бухарєва [та ін.]. – К. : Смолоскип, 2011. – 181 с.
52. Розстріляне Відродження. Золоті рядки української репресованої поезії / Укладач С.М. Заготова. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2009. – 320 с.
53. Розстріляне Відродження. Шедеври української репресованої драматургії. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2009. – 416 с.
54. Розстріляне Відродження. Шедеври української репресованої прози. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008. – 416 с.

55. Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933: Поезія – проза – драма – есей / Упорядкув., передм., післямова Ю. Лавріненка; Післямова Є. Сверстюка. – К.: Смолоскип, 2004. – 992 с.
56. Свербілова Т. Від модерну до авангарду: жанрово-стильова парадигма української драматургії першої третини XX століття. – Черкаси, 2009. – 598 с. (електронний ресурс: <https://goo-gl.su/r0rQsko>).
57. Сидоренко В.Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: Розвиток візуального мистецтва України XX-XXI століть. – К.: ВХ[студіо], 2008. – 188 с.
58. Собачко О. Українські літературні організації та течії в другій половині 20-х років XX століття // Наукові записки : зб. наук. пр. / Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса ; редкол. Ю. А. Левенець [та ін.]. – Вип. 32. – Київ, 2006. – С. 257–280.
59. Суспільство і влада в радянській Україні років непу (1921–1928). Колективна монографія. Відп. ред. С. Кульчицький. — К.: Інститут історії України НАН України, 2015. — Т. 1. // <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-7708-3/978-966-02-7708-3.pdf>. Т.2. // <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-7709-0/978-966-02-7709-0.pdf>
60. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. – К. Дніпро, 2002. Т7 20-ті – 40-ві рр. XX ст. – 440 с.
61. Українська культура в іменах. Довідник / О.О. Петутіна, Н.В. Вандишева-Ребро, О.В. Голозубов та ін.; за ред. О.О. Петутіної. – Харків: ТО Ексклюзив, 2017. – 304 с.
62. Хвильовий М. Твори в 5 томах. Т.1-5. // <http://chtyvo.org.ua/authors/Khvylovyyi/>
63. Цвілюк С.А. Українізація України: Тернистий шлях національно-культурного відродження за доби сталінізму. – Одеса: Маяк, 2004. – 200 с.

- 64.Цимбал Ярина. Літературна дискусія в шаржах і пародіях // <http://litakcent.com/2017/02/16/literaturna-dyskusija-v-sharzhah-i-parodijah/>
- 65.Цимбал Ярина. Мушкетери проти кардинала: партійні ігри і література // <http://litakcent.com/2017/07/28/mushketeri-proti-kardinala-partiyni-igri-y-literatura/>
- 66.Шаповал Ю.І. Справа «Спілки визволення України»: погляд із відстані 75 років // Укр. іст. журн. – 2005.– № 3. – С. 132-143.
- 67.Шаповал Ю.І. Україна 20-50-х років: сторінки ненаписаної історії. – К.: Наукова думка, 1993. // http://chtyvo.org.ua/authors/Shapoval_Yurii/Ukraine_20-50-kh_rokiv_storinky_nenapysanoi_istorii/
- 68.Шевельов Ю. Четвертий Харків // <http://maidan.org.ua/2011/09/yurij-shevelov-chetvertyj-harkiv/>
- 69.Шкандрій М. Модерністи, марксисты і нація. Українська літературна дискусія 1920-х років. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 384 с.
- 70.Якубова Л. Нерадянські суспільно-політичні рухи в контексті суспільно-політичного життя Радянської України 20-х – початку 30-х років ХХ ст. // www.history.org.ua/JournALL/pro/13/3.pdf

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ:

1. <http://library.kpi.kharkov.ua> – Електронні ресурси Науково-технічної бібліотеки НТУ «ХП»
2. <http://korolenko.kharkov.com> – Електронні ресурси Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка
3. <http://irbis-nbuv.gov.ua> – Електронні ресурси Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського
4. <http://history.org.ua/uk> – Електронні ресурси Інституту історії України НАН України

5. <http://ipiend.gov.ua/> - Електронні ресурси Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України
6. <http://resource.history.org.ua> – Енциклопедія історії України.
7. <http://esu.com.ua> – Енциклопедія сучасної України
8. <http://encyclopediaofukraine.com>Internet – Encyclopedia of Ukraine
9. <https://grani.org.ua/index.php/journal> – Науково-теоретичний альманах «Грані»
10. Українська революція 1917-1921 // <http://www.istpravda.com.ua/themes/rev100/>
11. Проект proslovo.com. Джерела. // <http://proslovo.com/sources>
12. Українська діаспора: літературні постаті, твори, бібліографічні відомості // http://ukrlife.org/main/evshan/ua_diaspora.pdf
13. Літературно-мистецькі журнали Харкова першої третини ХХ ст. // <http://collection.korolenko.kharkov.com/>
14. Проект «Розстріляне Відродження. Невідома історія письменників із розсекречених архівів КДБ» на tsn.ua // <https://tsn.ua/special-projects/kdb/>
15. Старая библиотека (периодика) // <http://oldtime.net.ua/>
16. Культура України. Електронна бібліотека // <http://elib.nlu.org.ua/object.html?id=6872>
17. Віртуальні екскурсії музеями України // <http://incognita.day.kyiv.ua/exposition>
18. Електронна бібліотека «Diasporiana» (Проект зі збереження інтелектуальної спадщини української еміграції та розсіяння) // <http://diasporiana.org.ua/>
19. [Електронна бібліотека творів представників «Розстріляного відродження»](http://elib.nlu.org.ua/collection.html?id=227) (Національна бібліотека України ім. Я.Мудрого) <http://elib.nlu.org.ua/collection.html?id=227>

Навчальне видання

Методичні вказівки
до самостійної роботи з дисципліни
«Українське національне відродження 1920-х рр.»

для аспірантів
спеціальності 032 «Історія та археологія»

Укладачі:
ГАЙДАМАЧУК Ольга Володимирівна
КАБАЧЕК Володимир Вікторович
МІЩЕНКО Марина Миколаївна

Відповідальний за випуск проф. Скляр В.М.
Роботу до друку рекомендував проф. Кіпенський А.В.

В авторській редакції

План 2022 р., поз. 123

Підп. до друку (дата підпису проректора) _____
Гарнітура Times New Roman. Обсяг 3,2 д.а.

Видавничий центр НТУ «ХП».
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08.2017 р.
61002, Харків, вул. Кирпичова, 2